

GÁBLI CECÍLIA:

Caius Plinius Secundus Természettudományá- nak 2. könyve

A történelemmel mélyebben és kel-
lő alázattal foglalkozó ember alapve-
tő tapasztalata, hogy az a világ, ame-
lyet vizsgál, egészen más volt, mint
az övé. Másmilyen körülmények kö-
zött éltek az emberek mindennapja-
ikat, ezért óhatatlanul máshonnan
indultak a világ kis és nagy kérdéseit
vizsgáló gondolatmenetek. Talán
ezen gondolatmenetek
megismerése a leginkább
érdekes – s a leghaszno-
sabb – a „tudni nem érde-
mes” tudományok műve-
lésében. Aki kézbe veszi
Plinius Maior *Naturalis
historiájának* második
könyvét, látni fogja: ab-
ban a világban egészen
más helye volt a csillagoknak, a sze-
leknek és a tengereknek is.

Caius Plinius Secundus az észak-
italiai Comum városában, jó módú
lovagrendi családban született Kr. u.
23-ban vagy 24-ben. Műveltségének
alapjait Rómában vetette meg. Ez-
után szép katonai karriert futott be:
vitézkedett a zsidó háborúban, majd
a misenumi flotta parancsnoka lett.
Szenvedélyesen gyűjtött minden
adatot és információt a természetrajz
témakörében. A Vezúv nevezetes,
Kr. u. 79-ben végbement kitörésekor

halt meg – óvatlanul túlságosan kö-
zel merészkedett a jelenséghez.

Monumentális életműve, a 37
könyvből álló *Naturalis historia* az
ezüstkori latin szellemi élet nagysze-
rű teljesítménye. Plinius elsődleges
feladatának a tudás gyűjtését és ha-
gyományozását tekintette. Bár nem-
egyszer gúnyolja a babonáságot, s
megmondja azt is, ha nem tudja,
hogy az általa citált forrás milyen
megfontolások nyomán jutott erre
vagy arra az eredményre, mindent
akkurátusan feljegyez. Ennek kö-
szönhetően műve hatalmas tárháza

és kincsesbányája a vallás-
történetnek, a történeti
néprajznak, a tudomány-
történetnek, a művészet-
történetnek s még egy sor
tudománynak.

A mű az európai érte-
lemben vett tudományos
gondolkodás kialakulása-
nak egyik fontos mozza-
nata, amely aztán sok egyéb „moz-
zanat” kiindulópontja lett. Ennek
illusztrálására lássunk egy, a Plinius-
féle világban fogant „gondolatme-
netet”, amely a történelem egyik leg-
sikeresebb tévedése. Az ókorban
már kiszámították a föld területét –
persze csak a lehetőségekhez képest
pontosan. Így Plinius Maior – ille-
ve az általa citált tekintélyes források
– „felől” nézve sokkalta kisebbnek
tűnt a glóbusz, amikor a derék Ko-
lumbusz indiai utazását tervezte.
Ezért mert nekivágni az ismeretlen-

be vezető, általa sokkal rövidebbnek hitt útnak. S könnyen megérthetjük a hajóstársak idegességét is, amikor az előre kiszámított és már jócskán megtett távolság dacára még sehol sem látszottak India partjai.

Gábli Cecília, a Pécsi Tudományegyetem PhD-hallgatója nagy fába vágta a fejszéjét, amikor a teljes mű kiadásához fogott. Tiszteletre méltó elszántsággal teremtette meg az eddig megjelent két – és a készülőben lévő harmadik – kötet közzétételének feltételeit. Nem érdemes felsorolnunk mindazon terminológiai, fordítási és kultúrtörténeti problémákat, amelyekkel a közreadás során meg kell küzdenie, s amelyek tökéletes megoldását nehéz lenne számon kérni. Szokatlan azonban, hogy egy fordító saját neve alatt jelenteti meg az általa átültetett művet – még akkor is, ha a szöveget széleskörűen és részletesen feldolgozta, s az alapos jegyzetapparátus az antik világban kevésbé járatosakat is eligazítja.

A rövid bevezető fejezetek a csillagászat kezdeteit és a kor tudományosságával kapcsolatos kultúrtörténet bizonyos kérdéseit tárgyalják. Az olvasót végigkíséri az érzés, hogy a közreadónak nem sikerült témája köré pontos határokat húznia. Plinius művéhez képest túlságosan is széleskörű az a kitekintés, amely a csillagászat első lépéseit az inkáktól a különböző bennszülött törzseken át Rómáig tárgyalja. Hasonlóképpen nem kétséges, hogy a szél mai tudomá-

nyos definícióját lábjegyzetben megadni a szöveg magyarázataként fölösleges. Gábli Cecília munkájának minden esetleges gyengesége mellett hatalmas érdeme, hogy közérthető nyelven teszi hozzáférhetővé Plinius művét, kitűnő névmutatóval, bőszes bibliográfiával segítve a témában tájékozódni kívánókat.

SZENTPÁLY-JUHÁSZ MIKLÓS

(LOMART Kiadó, Budapest, 2005,
170 oldal, ármegjelölés nélkül)

VASADI PÉTER – VÉGH ATTILA:

A kigyó bőre

Az igazi beszélgetés nem azzal kezdődik, hogy az ember levegőt vesz és kinyitja a száját; az igazi diskurzust igény szüli, az a kíváncsi, hogy a beszélgető felek egymás beavatottjaivá váljanak.

Vasadi Péter és Végh Attila – két költő-esszéista, két művész, akik ezt a beavatási kalandot mindjárt a kezdet kezdetén a jelentős vállalkozások fokára emelik. Az ő párbeszédük: kultúra, amelyben benne van az egyéniség szabad kifejtése – és akarva-akaratlan benne van az a korra fényt vető gyanú is, hogy az általuk képviselt kultúrának manapság alighanem több a szegénye, mint a birtokosa. Vasadi és Végh beszélgetésében két kiművelt fő engedi össze né-